

A közösségi jog korlátai: Nemzeti és alkotmányos identitás

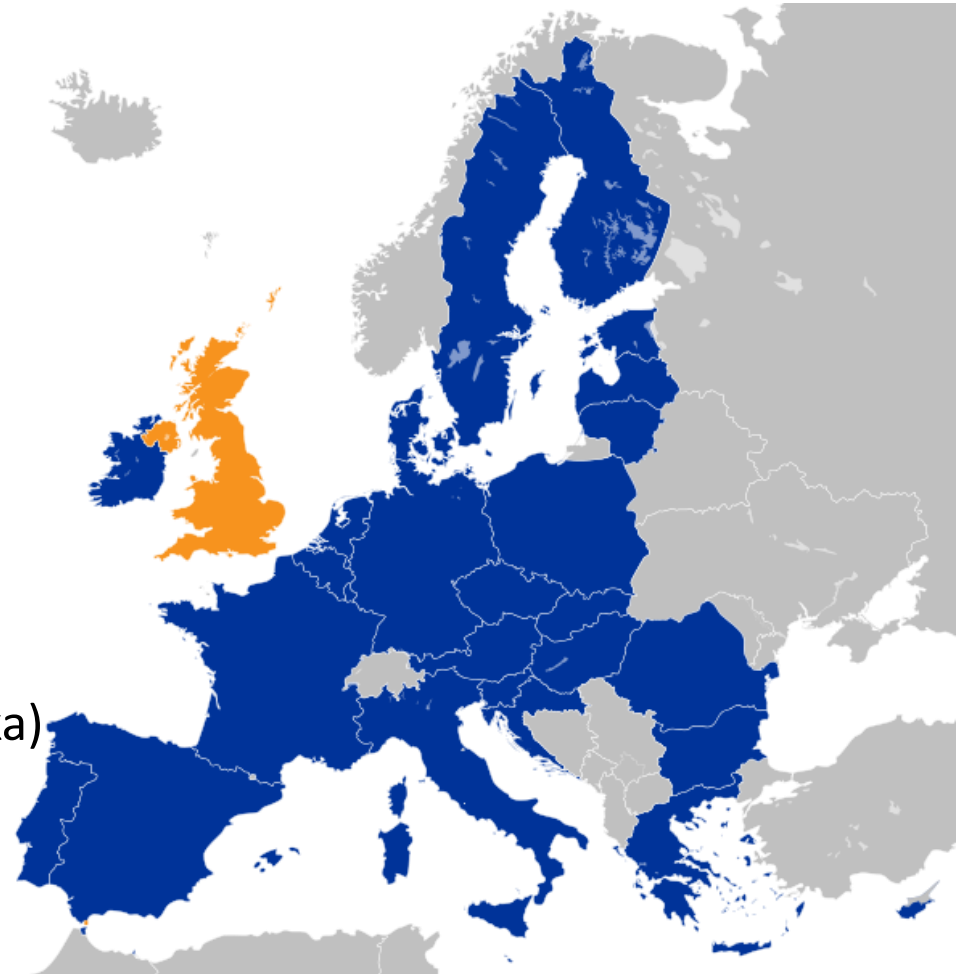
Dr. Stumpf István
alkotmánybíró, egyetemi tanár

HBLF Pénzügyi Csúcstalálkozó
– Kitörés | Breakout | Brexit

2016. szept. 22., Budapest, Sofitel Budapest Chain Bridge

Brexit - okai...?

- Demokratikus deficit?
- Burokratikus túlszabályozás?
- Globalizáció gazdasági nyertesei vs. vesztesei?
- A szubszidiaritás elvének elégtelen érvényesülése?
- Személyek szabad mozgásából eredő feszültségek?
 - Uniós munkavállalók (munka)
 - Menekültek (kultúra)
- ~ SZUVERENITÁS

NEMZETI SZUVERENITÁS AZ EURÓPAI UNIÓBAN

Szuverenitás - népszavazás

- B) cikk (1) Magyarország **független**, demokratikus jogállam.
- (2) Magyarország államformája köztársaság.
- (3) A **közhatalom forrása a nép**.
- (4) A nép a hatalmát választott képviselői útján, **kivételesen közvetlenül gyakorolja**.

Szuverenitás - hatáskörátruházás

Európai Unióról szóló Szerződés

5. cikk (2) A hatáskör-átruházás elvének megfelelően az Unió kizárólag **a tagállamok által a Szerződésekben ráruházott hatáskörök határain belül** jár el a Szerződésekben foglalt célkitűzések megvalósítása érdekében. Minden olyan hatáskör, amelyet a Szerződések nem ruháztak át az Unióra, a tagállamoknál marad.

Magyarország Alaptörvénye

E) cikk (2) Magyarország az Európai Unióban tagállamként való részvétele érdekében nemzetközi szerződés alapján - az alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig – az **Alaptörvényből eredő egyes hatásköreit** a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján gyakorolhatja.

Hatáskörátruházás - népszavazás

Egyesült Királyság

- 1973: csatlakozás az EGK-hoz (parlamenti döntés)
- 1975: népszavazás a tagságról: 67% maradni
- 2016: népszavazás a tagságról: 51,9% kilépni

Magyarország

- Alkotmány: csatlakozás: képviselők 2/3 + ügydöntő népszavazás
- 2003: népszavazás a csatlakozásról: 83,76% igen
- Alaptörvény: csatlakozási szerződés [módosítása]: képviselők 2/3

Kilépni/Maradni...?

„Föderalista” és „szuverenista” nézőpontok

- EU: jogközösség →?→
önálló államiság
- Alkotmányos
rendszerek viszonyának
újraderfiniálása
- Mi a szuverenitás védett
magja?

Shared Vision, Common Action:
A Stronger Europe

A Global Strategy for the
European Union's Foreign And Security Policy

A közösségi jog primátusa

- Főszabály: az EU jog primátusa
- (egyes aktusoknál:) közvetlen hatály és közvetlen alkalmazhatóság
- Európai Unió Bírósága: a tagállamok alkotmányos berendezkedése nem akadályozza az uniós jogok

A közösségi jog korlátai

- EUSZ 4. Cikk (2) Az Unió tiszteletben tartja a tagállamoknak a Szerződések előtti egyenlőségét, valamint **nemzeti identitását**, amely elválaszthatatlan része azok **alapvető politikai és alkotmányos berendezkedésének**, ideértve a regionális és helyi önkormányzatokat is. Tiszteletben tartja az **alapvető állami funkciókat**, köztük az állam területi integritásának biztosítását, a közrend fenntartását és a nemzeti biztonság védelmét. Így különösen a nemzeti biztonság az egyes tagállamok kizárólagos feladata marad.

A nemzeti és az alkotmányos identitás

- Nemzeti identitás: tág, inkább politikai tartalmú
- Jogilag relevánsabb: az alkotmányos identitás – ez EU-jogi alapfogalom
- A nemzeti identitás keretében azonosítható az alkotmányos identitás is

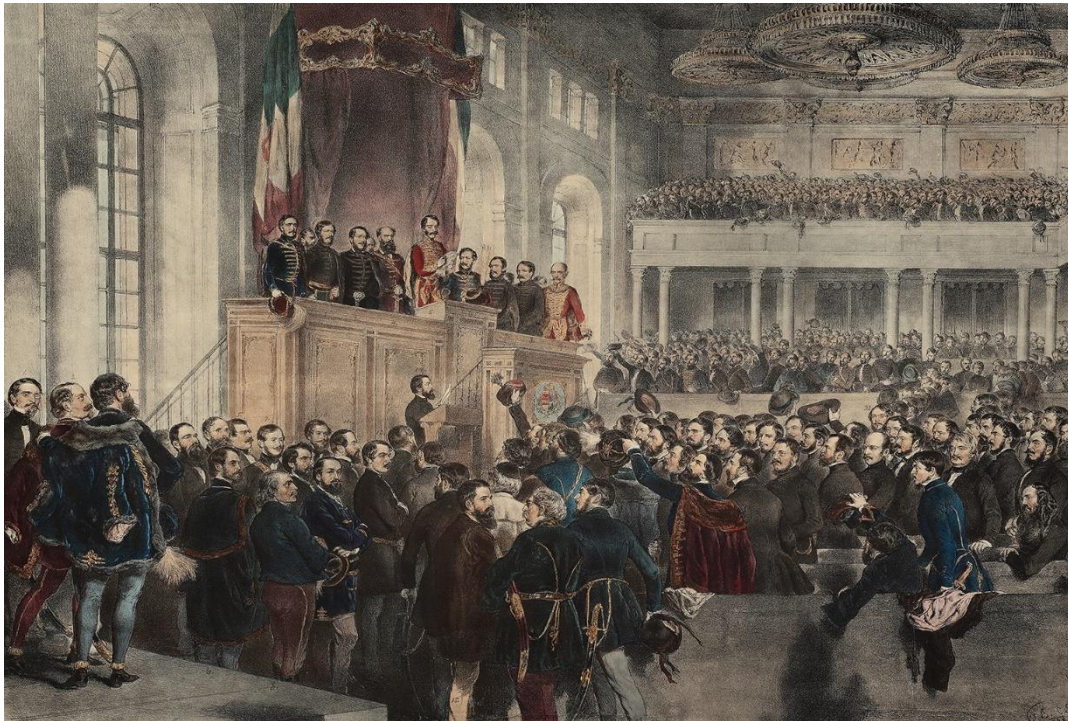

Az alkotmánybíróságok szerepe

- Ki dönthet arról, mint jelent az alkotmányos identitás?
- EUSZ értelmezője alapesetben: EUB
- De: az alkotmánybíráskodást végző szervek kulcsszerepe: mivel a 4. cikk (2) bekezdés a tagállamok számára biztosít garanciát
- Számos európai alkotmánybíróság (legfelső bíróság) foglalkozott az identitás-kérdéssel
- Magyar Alkotmánybíróság: eddig nincs többségi értelmezés

Új alaptörvény

AZ ALKOTMÁNYOS IDENTITÁS KIBONTAKOZÁSA

Értelmezési irányok

- A) Összehasonlító vagy egyfókuszú
- B) Szöveg és szövegen kívüli tényezők
- C) Pillanatnyi helyzetben és történeti dimenzióban

Az alkotmányszöveg

- Az alkotmány tételes rendelkezéseiben megjelenő „jogi identitás”
- Ezek között kiemelten: megváltoztathatatlan rendelkezések, „örökkévalósági klauzulák”
- Biztosíték a jelenlegi identitás számára

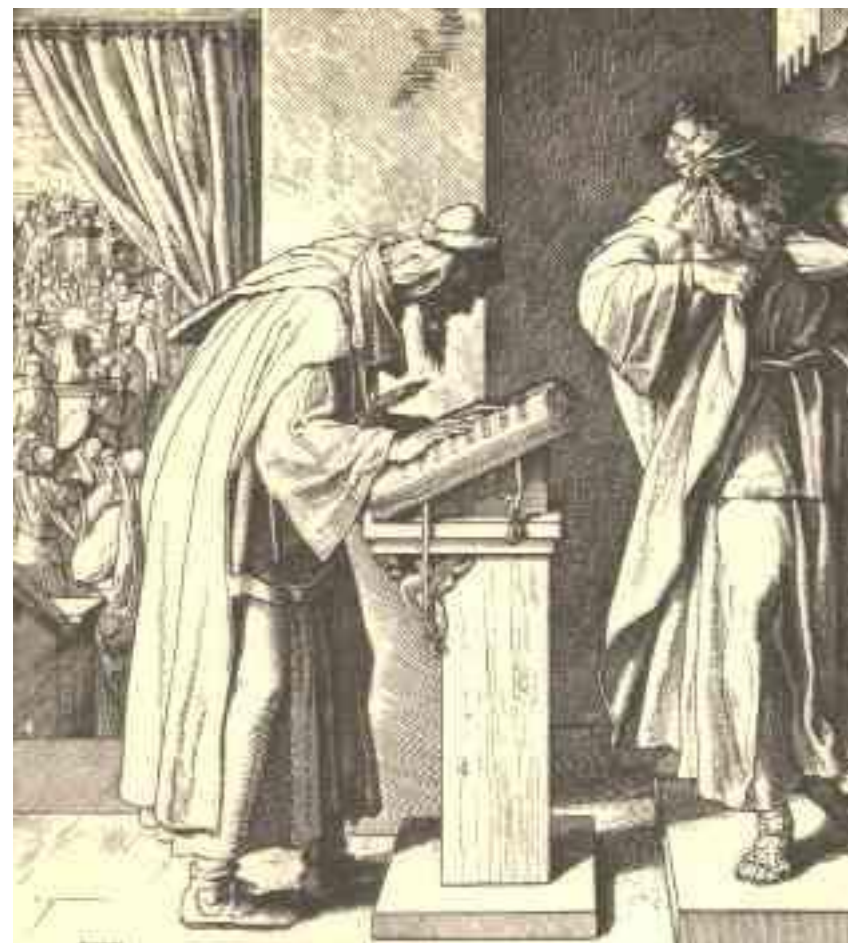
Art 79 (3) Eine Änderung dieses Grundgesetzes, durch welche die Gliederung des Bundes in Länder, die grundsätzliche Mitwirkung der Länder bei der Gesetzgebung oder die in den Artikeln 1 und 20 niedergelegten Grundsätze berührt werden, ist unzulässig.

Identitás-elemek az Alaptörvény szövegében

- "Vállaljuk, hogy örökségünket, egyedülálló nyelvünket, a magyar kultúrát, a magyarországi nemzetiségek nyelvét és kultúráját, a Kárpát-medence természet adta és ember alkotta értékeit ápoljuk és megóvjuk."
- H) cikk (2) "Magyarország védi a magyar nyelvet."
- "Valljuk, hogy az egyéni szabadság csak másokkal együttműködve bontakozhat ki."
- O) cikk „Mindenki felelős önmagáért, képességei és lehetőségei szerint köteles az állami és közösségi feladatok ellátásához hozzájárulni."
- "SZABADSÁG ÉS FELELŐSSÉG"
- "Valljuk, hogy együttélésünk legfontosabb keretei a család és a nemzet"
- L) cikk (1) „Magyarország védi a házasság intézményét mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony."

Alkotmányszövegen kívüli tényezők

- Az alkotmányjog és az alkotmányos kultúra dialogikus viszonya
- Végző soron az alkotmányos közösség gyakorlatának vissza kell igazolnia
- Az alkotmányszöveg elfogadásakor alkotmányos identitás szemben is állhat a meglévő társadalmi környezettel

A történeti dimenzió

- Azt, hogy mi mik vagyunk, nagyban meghatározza a múlt
- Egy (tag)állam alkotmányos identitása nem egy adott időpillanatban keletkezik
- Befelé forduló és az organikus alkotmányfejlődésre koncentráló „önvizsgálat”

Az Alkotmánybíróság előtt álló feladat

- Az ún. „szuverenitás-védelmi teszt” kialakítása: az uniós hatáskörgyakorlás korlátjának kijelölése
- Mi a magyar alkotmányos berendezkedés, alkotmányos identitás részét jelentő „érinthetetlen mag”?
- „Amikor a tagállamok a szuverenitásukból fakadó hatáskörük egy részét, vagy annak gyakorlását átruházták a közösségi (uniós) szervekre, nem mondtak le államiségük, szuverenitásuk és függetlenségük lényegéről, államrendjük alapjainak szabad meghatározásáról.”

A történeti alkotmány - egykor

ADALÉK

“A MAGYAR KÖZJOGHOZ”

Alkotmányunk történelmi alkotmány, nem egyszerre készült, hanem a nemzet életéből fejlett ki, s a nemzet szükségéhez és a kor igényeihez képest mind a nemzet jogait, mind a királyi jogokat illetőleg, lényegben és formában, időnként változásokon ment keresztül. Némely törvényeink elveit s tartalmát

IRTA

DEÁK FERENCZ.

A „Budapesti Szemle” 1865. I. füzetéből.

PEST,

KIADJA PFEIFER FERDINÁND.

1865.

nyomtató,

A történeti alkotmány - ma

- Ma: kartális alkotmány van, de a történeti szempont elismerést nyer:
- Nemzeti Hitvallás: „Tiszteletben tartjuk történeti alkotmányunk vívmányait és a Szent Koronát, amely megtestesíti Magyarország alkotmányos állami folytonosságát és a nemzet egységét.”
- R) cikk (3) bek. „Az Alaptörvény rendelkezéseit azok céljával, a benne foglalt Nemzeti hitvallással és történeti alkotmányunk vívmányaival összhangban kell értelmezni.”
- Mi minősül vívmánynak?

Vívmányok

- Az Alkotmánybíróság határozataiban:
 - bírói függetlenség
 - vallásszabadság
 - sajtószabadság
- További felvetés: Szent Korona-tan:
 - a hatalommegosztás,
 - a jogállamiság és
 - a népszuverenitás

Európa és Magyarország – múlt és jövő

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!